

Ribe i April 1848.

Toget til Tønder.

Af Premierløjtnant J. D. Stemann i København.

I.

Ribes Forsvar 1848.

Sjælden har Begivenhederne i vort Lands Historie fulgt hinanden saaledes Slag i Slag, som det skete i Marts 1848, og selv om Ribe Amt laa fjærnt fra Hovedstaden, laa det til Gengæld saa meget nærmere ved Begivenhedernes andet Knudepunkt, Rendsborg, og Rygtet om, hvad her tildrog sig, var ikke længe under Vejs, ja, Planen om Rendsborgs Overrumpling var i Virkeligheden kendt over det meste af Jylland, allerede inden den var iværksat.

I Slutningen af Marts begyndte Rygterne for Alvor at svirre, og i Grænseegnene mellem Nørrejylland og Slesvig tog de en Fart som intet andet Sted. Daglig passeredes Sognene af Smaakommandoer af tildels tysktalende militære; det var de faa Rester af de i Hertugdømmerne garnisonerende Afdelinger, der var forblevet tro; men af Landbefolkningens ophidsede Fantasi blev de opfattede som Insurgentafdelinger, der allerede var naaet saa langt nordpaa.

Hvad Under, at vi allerede den 26. Marts, to Dage

efter Rendsborgs Overrumpling, finder Ribe i fuld Gang med at organisere Byens Forsvar mod Angreb fra Insurgentene; Byen hørte ganske vist til Kongeriget, men den laa omgivet af slesvigsk Grund til alle Sider, og man maatte være belavet paa alt, saa meget mere som militære Operationer fra dansk Side efter al Sandsynlighed vilde blive henlagt til Østkysten. Selv om fjendtligt regulært Militær næppe vilde vove sig saa langt mod Nord, maatte man dog belave sig paa, at slesvig-holstenske Friskarer over Tønder vilde gaa frem mod Ribe, der var kendt for sit danske Sindelag.

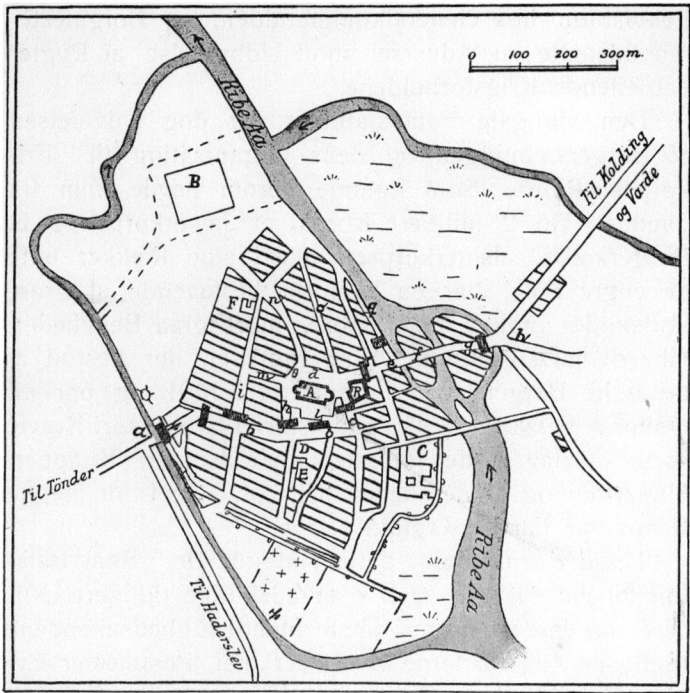
Den ledende i Forsvarsbevægelsen i Ribe var Byens „Højstkommanderende“, Landinspektør, Løjtnant Siemsen; men som den, der paa Borgernes Vegne havde Afgørelsen af alle Spørgsmaal Forsvaret vedkommende, finder vi „Forsvarskomiteén i Ribe“, der havde konstitueret sig som saadan bestaaende af Borgerkaptajnen, Magistraten, Borgerrepræsentanterne og enkelte tilkaldte Medborgere.

De Foranstaltninger, denne Komité straks satte i Værk, vare af højst forskellig Art. Alle Tyskere i Byen toges i Ed paa ikke at ville modvirke den danske Sag eller Byens Forsvar. Byens Indretning til Forsvar paabegyndtes straks ved Anlæg af Barrikader; alle Baade og Tømmerflaader blev halet paa Land paa Byens Side, og Broerne bleve afbrudte (Stampe-møllebroen) eller indrettede til hurtig Ødelæggelse. Borgervæbningen blev forøget ved Tilgang af Frivillige, og Nabosognene opfordredes til at danne lignende Korps, ligesom Præster og Skolelærere opfordredes til at holde Byen underrettet om Fjendens Anmarch. Krudt og Geværer skaffedes fra andre Byer eller ved

Rekvision hos Generalkommandoen, og Borgmesteren udstedte en Advarsel mod Udbredelse af Rygter betræffende Krigsforholdene.

Den vigtigste Foranstaltning var dog Udvidelsen af Borgervæbningen og dens Organisation til „Frikorpset Ribe“. Som Ramme herom havde man fra gammel Tid 2 militære Korps, et Jægerkorps og et Borgerkorps. Jægerkorpset, der i sine Rækker talte de yngre Folk, bar en Uniform bestaaende af grøn, kortskødet Frakke med Snore, mørkegraa Benklæder, Chacot med Pompon. Borgerkorpset, der bestod af de ældre Borgere, var organiseret i 1801 og bar en Uniform bestaaende af carmoisinrød Kjole, sort Krave, sorte Opslag, røde Rabatter, gule Kanter, Knapper, Underføer og Underklæder, Chacot. Chef for begge Korps var Farver Kaptajn Utzon.

Disse Korps gjaldt det nu at udvikle. Som Befalingsmænd raadete man over adskillige tidligere Officerer og Underofficerer: alene blandt Embedsmændene træffe vi Krigsraaderne Byskriver Juel, Postmester Eyben, Branddirektør Ørum samt Krigsassessor, Toldforvalter Aarøe. Og paa menigt Mandskab manglede det ikke; i Løbet af faa Dage var Styrken bragt op til 200 Mand, og i Løbet af 14 Dage steg den, ved Tilgang fra Landet, til 300 Mand. Fra Generalkommandoen modtog man ca. 350 Geværer, som dels anvendtes til Byens Behov, dels fordeltes til Sognene; endvidere bad man Generalkommandoen om Befalingsmænd til at lede Exercitsen. Denne sattes imidlertid uden Opsættelse i Gang paa en Mark umiddelbart Øst for Byen, medens Skydeøvelserne, saavel med Geværer som med Byens 2 Salutkanoner, foretoges ved Slotsbanken.

Ribe 1848.

A. Domkirken	a. Sønderport	h. Nørreport
B. Slotsbanken	b. Sønderportsgade	i. Graabrødregade
C. Klosteret	c. Stenbogade	k. Skolegade
D. Bispegaarden	d. Torvet	l. Rykind
E. Stiftsamtsgaarden	e. Storegade	m. Grydergade
F. Korsbrødregård	f. Mellemdammen	n. Præstegade
	g. Nederdammen	o. Grønnegade
		q. Skibbroen

— Barrikade ÷ Kanon R Reduit

Aaen tænkes opstemmet ved en Dæmning Nord for Slotsbanken

Selve Planen for Byens Forsvar var forfattet af Løjtnant Siemsen og indsendtes af Forsvarskomiteen

til Generalkommandoens Godkendelse. Den er ikke bevaret, men af Forsvarskomiteens Forhandlingsprotokol og mundtlig Overlevering i Ribe lader dens Indhold sig nogenledes slutte. Da Chausseerne til Tønder og Haderslev ikke dengang eksisterede, var der kun 3 Tilgange til Byen: Fra Nord ad Chausseen, fra Øst over Tange og — den eneste, ad hvilken man ventede fjendtlig Fremrykning — fra Syd ad Vejen, der bugtede sig gennem Engene frem imod Sønderport. Da Byen overalt var omflydt af Vand, gjaldt det først og fremmest at forsvare Overgangene over Aaen; Spørgsmaalet om Aaens yderligere Opdæmning stilledes foreløbig i Bero, da Udgiften ansloges til 500 Rd. Ialt opførtes af Tømmer og Jord c: 10 Barrikader. Den første, under Kommando af Krigsraad Ørum og med en Besætning af 36 Mand med 1 Kanon, laa umiddelbart indenfor Sønderport; i det yderste Hus her havde Løjtnant Siemsen som Højstkommanderende sit Kvarter. Iøvrigt var Hovedgaden spærret ved Barrikade bag Barrikade, og alle Tilgange fra Sidegaderne vare paa lignende Maade lukkede. Tværs over Gaden fandtes saaledes Barrikader et Stykke oppe i Sønderportsgade (Nygade eksisterede dengang ikke) og midt i Stenbogade, medens Graabrødregade, Skolegade, Sviegade og Rykind vare barrikaderede mod Sønderportsgade; i Barrikaden i Stenbogade førte Løjtnant i Jægerkorpset, Guldsmed Dyrebye, Kommandoen. Den anden Kanon opstilledes paa Kirkegaarden, saa at Skytset tilsammen beherskede hele Eggen mod Syd. De tidligere Kanonerer, Skomagerne Lamp og Smergel, betjente Kanonerne, medens Møller P. Nielsen, Midtmøllen, førte Kommandoen over Artilleriet.

I Tilfælde af Angreb fra Nord kunde Kanonerne hurtig

bringes gennem Byen til Skud i denne Retning. Her fandtes, under Assessor Aarøes Kommando, den første Barrikade paa Byens Side af Ydermøllebroen; næste Barrikade fandtes tværs over Gaden udfor Apotheket, medens af Sidegaderne i hvert Fald Skibbroen var barrikaderet.

Husene ved Barrikaderne vare gennembrudte, for at Forsvarerne kunde komme forbi Barrikaderne, og Sten slæbtes op paa Kviste og Loftet for derfra at kastes ned paa Angriberne. Den 27. Marts udsteder Forsvarskomiteen et Opraab til Byens Indvaanere, hvori de anmodes om at blive i deres Huse under Forsvaret; Gadedørene maa holdes aabne, saa at Forsvarerne kunde komme ind og fyre fra Vinduerne; derimod maa de straks lukkes, dersom Fjenden viser sig udenfor dem. Dersom Angrebet sker i Mørke, maa enhver sætte 2 tændte Lys i hvert Fag Vinduer til Gaden, efter at alle Gardiner ere borttagne. Kvinder og Børn skal opholde sig i Værelserne til Gaarden. Ilden i Kakkellovne og paa Skorstenen bør slukkes. De af Borgerne, der ikke er forsynede med Skydevaaben, bør gribe til Høtyve, Jærnstænger, Leer osv. Naar Fjenden angriber, vil der blive alarmeret med Kirkeklokkerne.

Som sidste Reduit for Forsvaret, der var tænkt fortsat til det yderste, tjente to sammenhængende Bygninger paa Torvet: Porsborg og Grejsens Ejendom.

Denne Forsvarsplan billigede Generalkommandoen, og som Pladskommandant i Ribe sender den Premierløjtnant Jahn; naar Løjtnant Siemsen var i Byen, skulde denne dog fremdeles føre Overkommandoen. Det var indtil videre Meningen, at Byen skulde forsvares mod Friskarer og tillige mod regulære Tropper, dersom disse ikke overskred 1 Bataillon uden Kanoner.

Tillige kunde „Frikorpset Ribe“ af Generalkommandoen anvendes til udgaaende Ekspeditioner. Saadanne forétog Assessor Aarøe allerede straks i mindre Stil. Da Generalkommandoen paa Aarøes Forespørgsel havde svaret, at enhver brav, dansk Mand var berettiget til at arrestere Folk, der som Herredsfoged Ahlmann i Toftlund har vist, at han svigter Ed og Pligt, rykkede Aarøe med Frivillige til Toftlund, hvorfra han indbragte Herredsfogden som Fange til Ribe Arrest.

Den 30. Marts finder vi saaledes Ribe Bys Forsvar fuldt organiseret ad Frivillighedens Vej.

II.

Toget til Tønder.

Den 1. April indløb til Magistraten i Ribe en samme Dag fra Magistraten og Deputeretkollegiet i Tønder afsendt Skrivelse, hvori meddeles, at man i denne By har oprettet en Borgervæbning, som skal vaage over Byens Sikkerhed og opretholde Orden og Ro, navnlig under Ildebrand o. l. For at forebygge Mistydning og vrang Fortolkninger vil man underrette Ribe Magistrat herom og ytrer Ønske om, at den private Samfærdsel maa vedblive mellem Byerne, hvordan end Tiderne maa fremtræde med Hensyn til de nationale Forhold. Det loves, at Folk fra Kongeriget, der i tilladelige Hensigter opholde sig i Tønder, med Hensyn til deres Nationalitet ikke skal blive fortrædige i nogensomhelst Henseende. Herpaa udbad man sig et Svar.¹

¹ Om Forviklingen mellem Ribe og Tønder beretter udførligt en af „Ribe daværende Kommunalbestyrelse“ (3: Kommunalbest. i Foraaret 1848) forfattet Redegørelse af 26. Novbr. 1849 i Ribe Bys Arkiv.

Endvidere: Generalstaben: Den dansk-tyske Krig i Aarene 1848—50. I. 1. S. 140.

Denne Skrivelse blev samme Aften forevist Forsvarskomiteen¹, og i Kommunalbestyrelsen enedes man om at svare, at man ikke vidste af at have givet nogen Anledning til, at Tønderanerne kunde antage, at de under en lovlig Tilstedeværelse i Ribe vilde blive mere molesterede, end Folk fra Kongeriget kunde vente at blive det i Tønder. Imidlertid var der den Aften ikke Tid til at tage endelig Beslutning om Svaret, hvorfor man blot sendte Budet tilbage med Kvittering og den Besked, at Svaret vilde komme med næste Post.

Inden denne afgik, skete imidlertid noget, som gjorde, at Svaret aldrig blev afsendt.

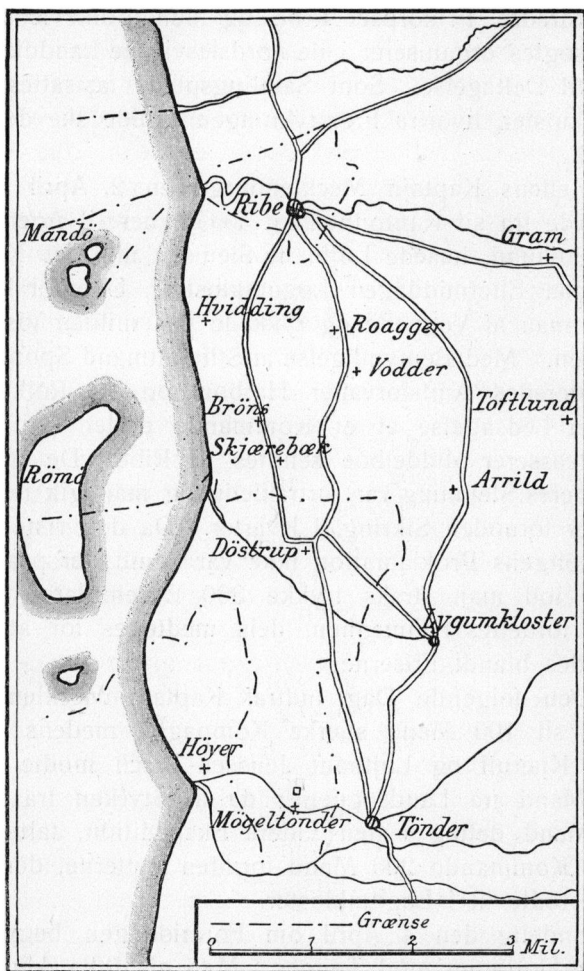
Tidlig om Morgenen, Søndag den 2. April, rykkede et større Kommando af „Frikorpset Ribe“ sydpaa under Løjtnant Siemens Kommando. 25 Vogne vare stillede frivilligt til Raadighed, og paa dem kørte man mod Syd over Døstrup, hvor der gjordes et kort Ophold; derpaa fortsattes mod Løgumkloster.

Det hed sig, at Ekspeditionen gjaldt denne By, hvor man skulde arrestere nogle Oprørere, men i Virkeligheden drejede det sig om et længere udgaaende Foretagende. Samtidig med, at de danske Hovedkræfter rykkede frem langs Slesvigs Østkyst, skulde der nemlig foretages en Rekognoscering mod Vest dels for at sikre mod fjendtlige Bevægelser herfra, dels for at komme til Klarhed over Stemningen blandt Befolkningen paa Vestkysten, hvor navnlig Friserne og Tønders Beboere havde vist Tilbøjelighed til at støtte Oprøret.

Til Udførelsen af dette Hverv bestemtes et Kompagni af 12. Bataillon under Kaptejn Mecklenburg og en Deling Dragoner af 3. Dragonregiment; endvidere

¹ Ikke nævnet i dennes Forhandlingsprotokol.

Oversigtskort
over
Eggen Ribe-Tønder 1848.

opfordredes Frikorpset Ribe og den Folkevæbning, der søgtes organiseret i de nordslesvigske Landdistrikter, til Deltagelse. Som Samlingsplads fastsattes Løgumkloster, hvorfra Fremrykningen skulde ske den 3. April.

Medens Kaptajn Mecklenburg den 2. April marcherede fra sit Kantonnement i Gjenner til Agerskov og Bovlund, naaede Løjtnant Siemsen med sit Korps ud paa Eftermiddagen Løgumkloster. Udenfor Byen stod man af Vognene og rykkede paa militær Vis ind i Byen. Med Bemyndigelse af Stiftamtmand Sponeck arresteredes Amtsforvalter Harbou og Dr. Roll, der under Ledsagelse af et Kommando under Løjtnant, Toldkasserer Middelboe sendtes til Ribe. De øvrige Beboeres Stemning var fortræffelig og man gik derfor, under fornøden Sikring, i Kvarter. Da det viste sig, at Kongens Proklamation ikke var kendt der paa Eggen, lod man straks trykke 300 Eksemplarer, som dels fordeltes i Omegnen, dels medtoges for at udsprede blandt Friserne.

Den følgende Dag indtraf Kaptajn Mecklenburg med sit 100 Mænd stærke Kompagni, medens Kaptajn Kjærulf og Løjtnant Jenssen-Tusch mødte med 40 Mand fra Landsognene; da af Styrken fra Ribe 60 Mand deltog i den videre Ekspedition, talte det hele Kommando 200 Mand foruden Rytterne, der ogsaa stødte til i Løgumkloster.

Endelig den 4. April om Formiddagen begyndte Fremrykningen mod Tønder. Man gik ikke den lige Vej, men rykkede mod Byen fra Nordvest gennem det danske Enklave Møgeltønder. I Tønder foraarsagede Efterretningen om den danske Styrkes March stor Bestyrtelse, navnlig blandt de oprørske Embeds-

mænd, som straks flygtede. Efter at være rykket ind i Byen opmarcherede Kaptajnen paa Torvet, hvor der udbragtes et Leve for Kong Frederik den Syvende, som istemtes af den forsamlede Mængde. Da der imidlertid var Rygter i Omløb om, at Insurgenttropper marcherede mod Byen, lod Kaptajnen dennes Hovedindgange barrikadere, og lod Magistraten udlevere 170 Geværer, som den provisoriske Regering havde sendt til Borgernes Bevæbning. Magistraten erklærede nu, at den vel vilde modtage de regulære Tropper i Kvarter, men ikke de frivillige fra Ribe, — man antog naturligvis, at det var disse, som efter Modtagelsen af Brevet fra Tønder havde sat Foretagendet i Scene, — og Stemningen i Byen blev efterhaanden saadan, at Kaptajnen ikke vovede at lade Mandskabet gaa i Kvarter, men ansaa det for nødvendigt at holde den hele Styrke under Vaaben om Natten; der blev udstillet talrige Poster og patrouilleret uden Ophør.

Dels for at skaffe sit Mandskab Hvile, dels fordi de frivillige Korps ytrede Lyst til at vende tilbage, rykkede Kommandoet den 5. April fra Tønder til den heltigennem danske By Møgeltønder, hvorfra Resultatet af Ekspeditionen meldtes til General Hedemann. Generalen sendte straks Ordre til over Burkal at marchere til Tinglev, hvor Kompagniet ogsaa ankom den 6. om Aftenen; den 7. naaede det sin Bataillon ved Søgaard. Rytteriet fulgte Kompagniet, medens de frivillige Korps paa Vogne trak sig tilbage mod Nord, medførende de 170 Geværer som Bytte til Ribe. Samtidig strømmede de dansksindede Bønder fra Tønders Omegn ind til denne By i væbnede Skarer for at befri de danske, som man troede fangne.

Ribe Magistrat var imidlertid ved dette Tog bleven bragt i en vanskelig Situation; man havde ikke svaret Tønderanerne paa deres Brev, og det paatænkte Svar — at de ikke havde Grund til at frygte for at blive mere molesterede, end Folk fra Kongeriget vilde blive det i Tønder — kunde nu kun opfattes som en grov Spøg, saa meget mere som Tønderanerne i Ekspeditionen havde set det lovede Brev „med næste Post“. Selv om Magistraten i Ribe kun ønskede at staa paa en god, nabovenlig Fod med Tønder, vilde man dog heller ikke give Byen en Forklaring, naar den nu engang var bleven besat af dansk Militær som en halvvejs fjendtlig By. Man traf derfor den vise Beslutning foreløbig at se Tiden an. Af de 170 Geværer blev de 50 sendt til Kaptajn Ellbrecht paa Fanø efter Amtets Anmodning; Resten fordeltes blandt Borgerne og Omegnens Bønder. —

Efter Slaget ved Slesvig den 23. April blev Situationen imidlertid en anden; man havde hidtil kun ventet at se Friskarer og havde indrettet Ribes Forsvar herefter. Naar de danske Tropper nu gik Nordpaa, maatte man belave sig paa, at større regulære Styrker vilde lægge Vejen over Ribe. Straks er der dog ikke Tale om at opgive Forsvaret. Den 24. rykker Løjtnant Siemsen med frivillige af Korpset til Hellevad for i Forbindelse med bevæbnede Landboere fra Skjærbæk og andre Byer at støtte vor 1. Brigades Tilbagegang. Den 26. vender han imidlertid tilbage, da hans Hjælp ikke behøves.

Det, som imidlertid gav Anledning til, at Forsvaret opgives, er Spørgsmaalet om Aaens Opdæmning, som man hidtil havde stillet i Bero. Den 25. April Kl. 5 Eftm. sammenkalder Magistrat og Borgerrepræsentanter

et Borgermøde paa Raadhuset, hvor det skal afgøres, om Kommunekassen skal yde Pladskommandanten et Forskud paa nogle Hundrede Rdl. til Aaens Opdæmning. Pladskommandanten venter at faa Pengene refunderede af den kgl. Kasse, men kan intet bestemt love i saa Henseende. Efter at Stiftamtmanden her havde udtalt sig imod Planen under Hensyn til Udfaldet af Slaget ved Slesvig, blev Forslaget forkastet. Efter Løjtnant Siemens Hjemkomst fra Hellevad forelægger han samme Spørgsmaal for Forsvarskomiteen. Forslaget forkastes ogsaa her med 12 mod 4 Stemmer, navnlig under Hensyn til, at det er en farlig Sag at indlade sig paa Forsvar af en aaben By mod regulære Tropper; bliver Byen taget, venter man sig det værste.

Imidlertid nærmede de danske Tropper sig Ribe. General Wedell indtog den 27. April et Kantonnement om Toftlund og besluttede den 28., paa Meldingen om større fjendtlige Troppemasser i Tønder, at gaa tilbage med 1. Brigade over Gram mod Foldingbro, 2. Brigade over Jels mod Skodborghus. Da den Bro over Gram Aa, som denne Brigade skulde passere, var afbrudt, maatte den ligeledes gaa over Gram, hvor Korpset samledes Kl. 11 Aften; Infanteriet indkvarteredes paa Gramgaard og i Byen, de beredne Vaaben bivuakerede. Generalen stode sikkert paa, at Ribe vilde danne et fast Punkt i hans Flanke, hvorover Fjenden ikke uden Anvendelse af større Kræfter kunde komme frem; men Natten mellem den 28. og 29. April modtog han ved 2-Tiden et Brev fra Løjtnant Siensen om, at Stemningen blandt Byens Borgere vilde gøre ham det umuligt at forsøge et Forsvar af Byen uden Understøttelse af regulære Tropper.

Da det var sandsynligt, at en fjendtlig Demonstration vilde ske over Ribe, besluttede Generalen at afsende 1. Brigade for at understøtte Byens Forsvar, og Brigadens Opbrudstid sattes til Kl. 4 Morgen. Kort før Afmarchen indløb imidlertid en Melding fra Løjtnant Jahn om, at Byens Forsvar var opgivet definitivt af Borgerne, Borgervæbningen afvæbnet og Vaaben og Ammunition bortsendt. Generalen opgav saa Tanken om Byens Forsvar og gik tilbage med 1. Brigade over Foldingbro, 2. over Skodborghus.

Løjtnant Siemsen har antagelig forelagt Spørgsmaalet om Forsvarets Opgivelse for Generalkommandoen. Denne meddeler ham den 29. April, at der nu ikke mere kan tænkes paa et Forsvar af Ribe, men at den højstkommanderende Officer og Pladskommandant tværtimod bør træffe „de Foranstaltninger, der tiene til Forsvars Formindskelse for Byen, samt Sikringen af dens Indvaaneres Ejendom“. Den paalægger ham endvidere offentlig at bringe Generalkommandoen Tak til alle.

Saasnart Beslutningen om at opgive Forsvaret var taget, forlod Løjtnant Siemsen og Løjtnant Jahn Byen, endnu inden Generalkommandoens Skrivelse var modtaget. Siemsen medførte Geværerne og Ammunitionen, medens Kanonerne bleve nedgravede i en Slippe lige nord for Sprøjtehuset. Frikorpset blev opløst, og Barrikaderne hurtigst nedrevne.

Aldrig saa snart var Ribes Forsvar opgivet, før Forholdet til Tønder igen traadte i Forgrunden. Samtidig med at Geværerne blev sendt bort, og Barrikaderne blev sløjfede, bredte Modløsheden sig, og de vildeste Rygter fandt Tiltro. Det hed sig, at Friskarer af den mest forvorpne Art opholdt sig i Eggen om

Løgumkloster og Tønder for — til Hævn for den Behandling, der var bleven disse Byer til Del — at hæрге, brænde og plyndre Ribe; endvidere hed det sig, at Friserne havde rejst sig og vilde gæste Ribe. Da Borgerne imidlertid begyndte at forlade Byen og drage mod Nord, nogle endog medførende deres Bohave, besluttede Kommunalbestyrelsen at foretage noget ekstraordinært og afsendte den 30. April 3 Parlamentærer til Fjenden, som man vidste stod Nord for Tønder, antagelig ved Bredebro. Det var Apotheker v. Støcken, Borgerrepræsentant Greisen og Distriktslæge Øgmundsen, hvem dette Hverv betroedes, og de skulde — næst at skaffe paalidelige Efterretninger om Fjendens Tal — henvende sig direkte til den fjendtlige Fører for at erfare, hvad han havde i Sinde med Ribe samt, hvis han svævede i den Vildfarelse, at det var Ribe By, der havde foranlediget Toget til Tønder, da berigtige denne.

Ved Parlamentærernes Ankomst til Bredebro fandt de ingen Fjender, og Befolkningen meddelte, at de stod i Løgumkloster. I Stedet for nu at søge den fjendtlige Fører der, fortsatte Parlamentærerne til Tønder, idet de havde den Opfattelse, at det var deres Hovedopgave at hæve enhver Misforstaaelse med Hensyn til Tøndertoget, ogsaa ved Henvendelse til Øvrigheden i denne By. Efter Ankomsten hertil henvendte de sig til Borgmesteren, i hvis Hus de traf nogle andre Øvrigheds personer og nogle Borgere, blandt hvilke der snart viste sig en saadan Forbitrelse mod Ribe, at de paa Opfordring saa sig nødsagede til at underskrive en Erklæring, gaaende ud paa, at de paa egne og Ribe Bys Vegne forpligtede sig til inden 6 Uger enten at tilbagelevere de 170 Geværer

eller andre af samme Kvalitet, eller — saafremt dette ikke kunde ske inden denne Tidsfrist — da i Tønder at deponere 1000 Rbd.

Ripenserne vilde nu drage bort, og Kommandanten havde netop tilbudt at medgive dem en Eskorte paa 4 Mand, da de pludselig bleve arresterede efter Anstiftelse af en ophidset Hob under Anførsel af Købmand Iwersen, der var Officer i Borgervæbningen. Iwersen rejste straks til Rendsborg for at indhente nærmere Ordre, og Ripenserne fik kun Tilladelse til kort at berette til deres Familier, hvorledes de havde det. Disse Breve, tilligemed et Afskrift af Erklæringen, sendtes uden videre Kommentar til Ribe.

Da Kommunalbestyrelsen i Ribe med Posten den 1. Maj modtog Meddelelsen om, at Parlamentærerne vare arresterede, og iøvrigt kun den omtalte Afskrift af deres Erklæring, antog den, at de vare tilbageholdte som Gidsler, og at deres Frigivelse ahang af Opfyldelsen af deres Løfte. Kommunalbestyrelsen overvejede nu nøje, hvad der var at gøre. Ganske vist havde de 3 Mænd ikke handlet efter deres Instruks ved at gaa til Tønder og ikke til den fjendtlige Fører, men paa den anden Side havde de sikkert handlet i god Tro. Da man ikke havde Geværerne ved Haanden — selv om man havde haft dem, vilde man iøvrigt under disse Forhold ikke kunne have sendt dem — besluttede man at deponere de 1000 Rbd. i Tønder, indtil man, naar Freden var sluttet, kunde foranledige, at Geværerne sendtes tilbage.

Tønder Magistrat er sikkert bleven glad overrasket over saaledes at faa sendt 1000 Rdl. Den tilskrev straks den 2. Maj Ribe-Magistrat, at den intetsomhelst havde med Arrestationen at skaffe og lovede, at den

skulde gøre alt, for at Udsendingene salttes paa fri Fod. Foreløbig var Købmand Iwersen imidlertid ikke kommen tilbage fra Rendsborg.

Endelig den 3. Maj kommer Iwersen tilbage med det Resultat af sin Rejse, at Ripenserne straks sættes paa fri Fod og sendes tilbage til Ribe, hvor Apotheker v. Støcken senere indfrier den til Tønder udstedte Veksel; han bliver saaledes den, der stiller Depositum for Geværernes Tilbagelevering. De 1000 Rdl. deponeeres af Tønder i Kontrolkassen i Rendsborg.

I denne Omgang kom Fjenden overhovedet ikke til Ribe. Major Zastrow, som den 1. Maj havde meddelt, at han den følgende Dag vilde gaa til Ribe med 3000 Mand, meddeler den 2. Maj, at da Ribe er fri for Fjender, vil han fra Spandet vælge en østligere Vej og ikke passere Ribe.

Det skulde endnu vare en rum Tid, inden Mellemværendet med Tønder blev afviklet. I April 1850 faar man Geværerne tilbage fra Sønderho, hvor de har ligget oplagt paa Kirkeloftet, og i Oktober samme Aar faar v. Støcken sine 1000 Rdl. med $2\frac{1}{3}$ Aars Rente refunderet af Ribe Kommunekasse. Men Tønder vil ikke ud med Pengene og først i Oktober 1852 faar Tønder af Regeringen Ordre til at tilbagebetale Beløbet. I December kommer Pengene til Ribe, men i Lærredspose, der indeholder lutter Courantskillinger i Papirstutter. Denne Betalingsmaade erkendes ikke for god, Poserne forsegles og henlægges i Raadstuekassen, medens man forlanger Rigsbankmynt. Først den 17. Januar 1853 er Sagen bragt helt i Orden, og Tønder By faar Kvittering for Beløbet.

III.

Forsvarskomiteen i Ribe.

I det foregaaende er det forsøgt i store Træk at give en Skildring af Tildragelserne i Ribe i April 1848. Enkeltheder fra disse Dages Tildragelser finder vi i rigt Maal i Forsvarskomiteens Forhandlingsprotokol¹ og da den, foruden at give et betegnende Billede af Forholdene i en vestjydsk Købstad i hine Dage, er af et begrænset Omfang, skal dens Indhold her meddeles ubeskaaret.

Forinden vil det dog være paa sin Plads at nævne Forsvarskomiteens Medlemmer², som vare:

Borgmester Stricker.

Krigsraad, Byskriver Juel, Raadmand.

Manufakturhandler C. R. Andresen, Mellemdammen, Borgerrepræsentant.

Oeconom ved Daareanstalten i Hospitalet O. Gottlieb-
sen, Borgerrepræsentant.

Skomager Chr. Greisen, Præstegade, Borgerrepræsent.

Værtshusholder Niels Jensen, Steenbogade, Borger-
repræsentant.

Garver M. Kleisdorff, Sønderportsgade³, Borgerrepræ-
sentant.

Købmand Hans J. Müller, Mellemdammen, Stænder-
deputeret, Borgerrepræsentant.

Boghandler C. N. Termansen, Badstuegade, Borger-
repræsentant.

Landinspektør, Løjtnant Siemsen, Korsbrødregård.

¹ Tidligere benyttet af Stiftsfysikus Kjær ved en Artikel i Ribe Stiftstidende 1892.

² Saavel for Oplysninger om disse som for anden kyndig Hjælp skylder Forf. Ribe Bys Arkivar, Hr. C. N. Termansen, Tak.

³ Nu v. Støckens Plads, idet Huset er nedrevet.

Farver N. P. Utzon, Borgerkaptajn, Nederdammen.
 Toldkontrollør Aarøe, Krigsassessor.
 Adjunkt P. Adler.
 Kjøbmand Ballin, Storegade.
 Gjørtler Fr. Bernbom, Skolegade.
 Snedker N. Bernbom, Hundegade.
 Postmester Eyben, Krigsraad.
 Kjøbmand Giørtz, Hj. af Storegade og Torvet¹.
 Snedker Hornum, Hundegade.
 Bogtrykker Hyphoff, Grønnegade, Udgiver af Ribe
 Stiftstidende.
 Apotheker v. Støcken, Storegade.
 Adjunkt Thorup.
 Prokurator Tvede, senere Byskriver og Hospitalsfor-
 stander.
 Branddirektør Ørum, Krigsraad, Sønderportsgade.
 Tømremester, Møllebygger Hjort, Sønderportsgade,
 (som sagkyndig tilkaldt).

Selve „Forsvarsprotokollen“ opbevares i Ribe Byes
 Arkiv og bestaar af 48 alm. Folioblade, indbundne i
 bruntmønstret Papbind med Læderryg, -Hjørner og
 -Baand til at knytte. Paa en hvid Plakat staar med
 Blæk: „Forhandlingsprotocol for den i Ribe etable-
 rede Forsvars Committee i Anledning af Oprøret i
 Hertugd. i Aaret 1848.“ De 16½ første Sider ere
 beskrevne, alle med Procurator Tvedes Haand, kun
 Møderne den 1. og 3. April ere refererede med By-
 skriver Juels Haand.

Bogens Tekst er følgende:

¹ Nedbrudt.

Den 26. Marts 1848 forsamlede den til at anordne Ribe Byes Forsvarsforanstaltninger sammentraadte Committee sig paa Raadstuen, hvor følgende Poster bleve behandlede:

1. Hvorledes bør der forholdes med Hensyn til ikke-danske Personer, som opholde sig her i Byen? Man besluttede, at saadanne Personer skulde opfordres til at aflægge Eed paa at ville være Kongen af Danmark og hans danske Øvrighed tro og især ikke at ville modvirke den danske Sag og denne Byes Forsvar paa nogensomhelst Maade, men i nægtende Fald paalægges straks at bortfjerne sig. — Som Personer, paa hvem denne Foranstaltning for Øjeblikket antages at være anvendelig, nævnedes: Dr. Dircks, fhv. Kjøbmand Thayssen, Viinkypper Stuhr, Høffner hos Mdm. Følsch, Handelsb. Nissen, Boas hos Tachau, Nissen hos Giørtz, foruden en heel Deel Haandværkssvende.*
2. Bør Byens Barricadering straks paabegyndes? Svar: Ja.
3. Man bemyndigede Borgerrepræsentanterne Kleisdorf og Termansen til i Forening med Tømrermester Hiort at udvælge det fornødne Tømmer for Communens Regning.

* Indlagt i Forsvarsprotokollen Navnene paa 26 Haandværkssvende, som toges i Ed, en dansk Erklæring undertegnet af Dirchs, Thayssen, L. I. Nissen, I. Nissen og Høffner samt følgende Erklæring:

Wir schwören und geloben hiermit, Sr. Majestät dem König von Dänemark und der dänischen Ortsobrigkeit treu und gehorsam sein und namentlich weder der dänischen Sache, noch der Verteidigung dieser Stadt auf irgend einer Weise entgegenwirken zu wollen, so wahr helfe uns Gott und sein heiliges Wort.

Ripen, den 27. Märts 1848.

Bernhard Ernst Boas aus Hamburg.

I. C. Stuhr aus Kiel.

4. Paa samme Maade tilveiebringes de fornødne Arbeidere. —
5. Man anmodede Kiøbmand Müller om fra Communalbestyrelsen at indgive til Generalcommandoen Begiæring om straks at erholde udlaant 150 Geværer (forkortede Infanteri-) foruden de forhen requirerede, med fuld Tilbehør, navnlig Geværremme; derhos en Henstilling om en Garnison eller om nogle Officerer Landbobefolknings Bevæbningen.
6. Det vedtoges, at Signal til Forsvarernes Møde i Tilfælde af et Angreb gives med Trommer, Hornblæsere og Klokkeringen. —
7. Overauditeur Stricker tilbød at beordre Birkets Sognefogder til med ridende Bud at underrette ham om, naar fjendtlige Corpser iagttages.
8. Det vedtoges at anmode Præster og Skolelærere i Omegnen at virke paa Landbefolkningen, saaledes at den holdt Vagt og øieblikkelig underretter Ribe By, naar en fiendtlig Troup nærmer sig. — I Forbindelse hermed fandtes det hensigtsmæssigt at formaa nogle af Byens Folk til at beride de nærmeste Sogne for at opmuntre Befolkningen i denne Henseende og instruere den. Dette paatog Niels Jensen sig.
9. Det blev vedtaget efter Omstændighed at yde Bønderne al den Assistance, som det er muligt.
10. Det vedtoges, at samtlige Baade skulde enten optrækkes paa Land eller henlægges ved Badstuevandsted og Kiærs Have. — Herom henvender man sig ogsaa til Beboerne af Lustrup.
11. Bierrums Tømmerflaade maa optages og føres til Byens Side.
12. De frivillige sammentrommes til i Morgen Kl. 10

at møde ved Domkirken for at indrangeres i de vedkommende Corps.

13. Det vedtoges at overdrage v. Støcken at requirere cirka. 200 Pd. Krud fra Colding og ved Jacob Post fra Varde.
14. Vagtholdet tager sin Begyndelse i Nat og fortsætter med 20 Mand, hver Nat, — besørges af Aarø.
15. Assessor Aarø paatog sig at henvende sig til Grænsetoldvæsenet om Assistance til ridende Nattevedetter*.
16. Landinspecteur, Lieutenant Siemsen, forelagde sin Forsvarsplan, som blev bifaldet.
17. Man vil til Varde og Ringkjøbing med Begiæring om Udlaan af deres Geværer. — Frafaldes.
18. De Skolelærere, som indtræde i Borgervæbningen, dispenseres fra deres Forretninger saavidt Øvelserne kræve det, og de øvrige Lærere anmodes om at holde Børnene i Skolen saavidt muligt.

Det næste Møde berammes til i Morgen Eftm. Kl. 6.

Aarø. Adler. A. Dyrebye.

Niels Jensen. Andresen. Gotlibsen. M. Kleisdorff.

Juel. C. J. Ørum. Siemsen. Termansen.

Greisen. N. P. Utzon. Tvede. Stricker.

* Kammerraad, Grænsetoldinspecteur Petersen svarer den 27. Marts fra Foldingbro, at da Grænsens Told- og Kontrolsteder tilbyder Overgangspunkter for en fjendtlig Skare, er det nødvendigt, at Grænsetoldvæsenet organiserer sig som Korps for i paakommende Tilfælde at ile til det truede Punkt og yde Befolkningen Hjælp til at modsætte sig Fjenden. Dels derfor, og dels paa Grund af, at den lange Linie, Grænsens beredne Personer danner, vilde udmatte Hestene, forinden den egentlige Tjeneste begyndte, maa han afslaa Anmodningen. „Derimod tør jeg paa Grænsens Vegne tilbyde, at saafremt Ribe bliver det først truede eller angrebne Punkt, og jeg derom betimeligen kan blive underrettet, da at ile med hele Grænsetoldcorpsen til Hjælp og kjæmpende som samlet Corps vove Liv og Blod for Fædrelandet.“

1848 den 27. Marts Kl. 6 Aften samledes Committee atter. — Fra Pastor Gottlieb i Hvidding var indløbet en Skrivelse, hvori det meldes, at den slesvigske Øvrighed havde benyttet en fingeret Auction i Districtet til at udsprede en Proclamation om, at Beboerne skulde underkaste sig og anerkende den provisoriske Regiering i Kiel. Man besluttede, at Assessor Aarøe, som dertil var villig, skulde med fire Mand af den herværende Væbning begive sig ud til Pastor Gottlieb for at staa Bønderne til Tieneste, dersom de fandt at burde — som man troede — arrestere Embedsmænd, som havde bevist deres egen Utroskab mod Hans Majestæt Kongen. Det blev besluttet, at Lieutenant Siemsen og Procurator Tvede til i Morgen Kl. 7 skulde forelægge en Indberetning til Generalcommandoen* om og hvorledes Byen agtes forsvaret med Begiæring om straks at ville tilkiendegive om dette Forsvar anses udførligt mod en Styrke af 1 Bataillon Infanteri uden Kanoner eller bør opgives for enhver ordnet militair Commando, — da man indtil slig Meddelelse indløber vil vedblive den Beslutning at forsvare Byen ogsaa imod en Infanteribataillon af almindelig Styrke. — Stricker. Hans J. Müller. Adler. Andresen.

Niels Jensen. N. P. Utzon. M. Kleisdorff.

A. Dyrebye. Greisen. C. J. Ørum. Juel.
Termansen. Hyphoff. Siemsen.

1849 [!] den 29. Marts samledes Committee atter. Svar fra Generalkommandoen paa det efter sidste Beslutning afsendte Brev er indløben og med Brevet offentliggjort, — saavidt passende.**

* Følgeskrivelsen findes i Afskrift, derimod ikke Forsvarsplanen selv. Se I.

** Findes ikke; kun et meget kort Udtog. Se I.

En Kopibog for afgaaende Ekspeditioner anskaffes.*

Broen ved Stampemøllen aftages, hvilket Utzon besørger. (Næste Møde berammes til imorgen Aften Kl. 7 og saaledes fremdeles.) 56 Rifler med Kradsere og 100 Baionetgeværer med Skeder ere modtagne fra Gen. Com. og udleverede efter Liste ved Protocolen.

Captain Utzon og O. Gottliebsen bleve bemyndigede til at opstemme Nibsaae, saaledes at det omkring Byen kan faae en Høide som en Flod, der overstiger Hovedaaen. —

in fidem

Tvede

1848 den 30. Marts samledes Committeeen efter sidste Bestemmelse. Stiftamtmanden havde lovet at tiltræde Committeeen som Formand, men var iaften forhindret. Overauditeur Stricker blev anmodet om at udstede og publicere en Advarsel mod Udbredelse af Rygter betræffende Krigsforholdene. Efter at have lovet dette forlod han Committeeen paa Grund af andre paatrængende Embedsforretninger.

Kjøbmand Ballin foreslog, at man skulde tilskrive Pastor Helweg og andre paalidelige og patriotiske Mænd ang. mundtlig Conference om Reisning af en Landstorm og videre giensidig Assistance. — Stænderdeputeret Müller, Kjøbmand Ballin og Adjunct Adeler paatog sig at virke i denne Retning og meddele Committeeen Underretning.

Efter at der var meddelt Oplysning om, at Planen, at opdæmme Nibsaae til den bestemte Højde, vilde

* Findes ikke.

koste 500 Rbd. og medføre endnu større Skade, besluttede man at opsætte denne Plan til videre.

Tilstede vare: Adler, Gottliebsen, Ørum, Termansen, Greisen, Utzon, Hyhpoff, Siemsen, Ballin, Müller, Andresen, Kleisdorph, Tvede. in fidem

Tvede

Aar 1848 den 1. April Form. Kl. 9 blev en Committee-forsamling afholdt paa Raadstuen. Af Medlemmerne vare tilstede: Adler, Gottliebsen, Termansen, Greisen, Ballin, Kleisdorff, N. Jensen, Krigsraad Eyben, Krigsraad Juel.

Følgende Sager bleve forhandlede, efter at Krigsraad Ørum og Borgerrepræsentant Müller samt Borgerkaptain Utzon, Toldinspecteur, Assessor Aarøe [vare komne tilstede]:

1. En Anonym havde tilstillet Committeeen den Summa 30 Rdl. Courant eller 48 Rbr. til Opmuntring for de af Borgermilitæret, som ved af forsømme deres borgerlige Sysler kunne behøve Hjælper.

Capitain Utzon anmeldte, at han allerede havde tildelt Skomagermester Friis 40 β eller 1 Rbdr. 32 β Man besluttede at forøge denne Fond ved at indsamle frivillige Gaver blandt denne Byes Indvaanere, og paatager Medlemmerne Krigsraad Ørum, Adjunct Adler, Kjøbmand Kleisdorff, Ballin, Gottlieb, Müller og Niels Jensen samt Dr. Dircks, som man vil anmode om at tiltræde, — til i 4 Afdelinger, een i hvert af Byens Quarterer at indsamle disse Bidrag, og valgtes Apotheker von Støcken til Committeeens Kasserer ved dette Anliggende, saaledes at han af de Delegerede modtager de indsamlede Bidrag og udbetaler til de Vedkommende efter behørig Anvisning det dem Tillagte.

2. For at forebygge utidig Allarm besluttede man at anmode den Høistcommanderende om, at der maatte føres Foranstaltning til, at Skydning ikke finder Sted paa andre Punkter end de dertil anviste og i Særdeleshed ikke om Nattetid for ei at bringe Bevæbningen i Landdistricterne under Vaaben til urette Tid. Ligeledes blev vedtaget, at man skulde gjøre den høistcommanderende opmærksom paa, at Ammunitionen unyttig anvendes ved at Skildvagten, der har Post for Arresterne paa Raadstuen saavel som og ved Portene staar med skarpladte Geværer. Dette paatog Capitain Utzon sig personlig og mundtlig at udføre.

3. Capitain Utzon fremlagde en Liste over det bevæbnede Mandskab og vedtog man at udvælge en Committee for Udbetalingen af de indkomne Bidrag. Som Medlemmer af denne Committee udvalgte Borgercapitain Utzon samt Borgerrepræsentanterne Gotliebsen og Greisen, ligesom Kjøbmand Ballin paatog sig Secretairens Forretninger herved.

Da intet videre var at foretage, blev Forsamlingen for i Dag sluttet.

in fidem

Juel

Aar 1848 den 3die April, Eftm. Kl. 7, blev Committeeforsamling afholdt paa Raadstuen. Af Medlemmer vare tilstede: Overauditeur Stricker, Krigsraad Juel, Ballin, Greisen og Niels Jensen. Og blev da foretaget følgende Sager:

1. Indkommen et Andragende fra 8 Haandværker-svende om Gratification for Tab i deres Næringsdrift formedelst Barricaltjeneste. Man vedtog at indhente

Borgercapitainens Erklæring om, hvorvidt disse Svende maatte være iblandt dem, der erholdt Betaling for Arrestantvagten og i saa Fald, hvormeget enhver af dem herfor tilkommer.

2. Til 3de Personer af Borgervæbningen blev anvist Gratificationer 3 Rdr. Courant, nemlig 1 Rd. til hver.

Da intet videre var at foretage, blev Forsamlingen for i Dag sluttet.

in fidem

Juel

1848 den 6. April var Committeen forsamlet.

Man besluttede at ansøge Generalcommandoen om, at de fra Tønder modtagne Geværer maatte stilles til Forsvarscommitteens Disposition som et Laan til Brug i Fædrelandets Sag.

Overauditeur Stricker lovede at ville gjøre et Forbud mod Salg af Krud, men efter at dette var skeet, besluttede Committeen strax at opkiøbe alt det Krud, som er i Byen.

Fra Districtslæge Øgmundsen var indløbet et Brev, hvorpaa det blev overdraget Tvede at svare.*

* „Som Indvaaner af Ribe By, hvem det i paakommende Tilfælde maa være magtpaaliggende, at den kan forsvare den Stilling, den har indtaget, kan jeg ikke noksom paaskjønne, hvad der er skeet; men for at udføre det, der er paatænkt, tror jeg, at det vigtigste er glemt. — Der er opført Barrikader, men hvem skulle forsvare dem? dog aldrig Borgervæbningen? Med Undtagelse af dem, der ex professo ere Jagtliebhabere, er der ikke een Mand, hverken Officerer eller Menige, der have Begreb om at omgaas et Gevær.

„Forstaar ikke Officererne det, kunne de heller ikke lære det fra sig, og det er derfor, efter min Mening, nødvendigt at requirere slige Folk, og jeg anslaar det derfor rigtigt at udbede sig fra

Committeén besluttede at begiære hos Generalcommandoen 4 à 6 Underofficerer til at øve Mandskabet.

Tvede gjorde det Forslag, at Committeén skulde opløse sig og overlade alt det Oeconomiske, saavidt Byens Forsvar angaar, til Magistrat og Borgerrepræsentanter, men det Militaire til de tilstedeværende Militairautoriteter.

in fidem
Tvede

Generalcommandoen nogle Underofficerer, der kunde indøve baade Officerer og Mandskab.

„Den Tid er forbi, at man med Trompeter og Ord kan omblæse Mure og Folk, og nu ere allerede 14 kostbare Dage henrundne, uden at vi, efter min Mening, ere Maalet et Skridt nærmere.

„Øv en Mand i at bruge sit Vaaben, og lær ham dets Værd at kjende, saa har han noget at stole paa, det giver ham Mod; opmuntre ham saa ved Ord i Farens Stund, og da ville Ordene være paa rette Sted.

„Dette tillader jeg mig hermed at tilstille den ærede Comitté, som den, der i Farens Stund aldrig skal svigte Ribe.

„Ribe, den 6. April 1848.

Ærbødigst
Øgmundsen“.

„Til
den ærede Forsvarscomité i Ribe“.

Tvede svarer herpaa: „I Svar paa Deres ærede Skrivelse af Dags Dato meldes herved, at det af Dem foreslaaede Skridt at gjøre Generalcommandoen opmærksom paa den Trang, der havdes og tildels endnu haves til Officerer og Underofficerer og at bede Trangen afhiulpen, ingenlunde er bleven glemt. Det bliver idag gientaget. Med al Tak for Deres Deltagelse, beklager man, at De har troet at burde anbringe for Committeén Trivialiteter som den, at man ikke med Trompeter og Ord kan omblæse Mure og Folk, for vistnok uden Føie at kunne forekaste Committeén, at den har spildt 14 kostbare Dage“.

1848 8. April var Committeeen samlet. Det blev med den Høistcommanderendes Samtykke bestemt, at de fra Tønder indbragte 166 Geværer ikke skulde henligge ubenyttede, men udlaanes paa Condition at de paa Anfordring skulde tilbageleveres ufortøvet. Stiftamtmanden havde erholdt til en militair Expedition 50 Geværer af ovennævnte Antal, Ribe By blev overladt 70, Skierbek Sogn 20, Nørrefardrup 15, Lustrup 6 og Østervedsted 5. Det blev overdraget Captain Utzon at uddele Geværerne som anført og modtage Quitaringerne. Det blev vedtaget at overdrage Kiøbmand H. J. Müller at tilveiebringe indtil 1000 Pd. Krudt fra Kiøbenhavn eller hvor det kan faaes, hvilket han lovede at foranstalte.*

Det blev efter Maior Juels Forslag vedtaget, at der ved den Veiledning, som de militaire Herrer paa Mandag ville meddele Omegnens Præster og Andre, kun skulde møde et Par af Committeeens Medlemmer, og at Forhandlingen iøvrigt bliver Committeeen bekendt giennem Protocollen. — Captain Utzon og Krigsraad Ørum anmodedes om at møde ved anførte Lejlighed.

in fidem

Tvede

1848, 10. April blev det ved sidste Forsamling bestemte Møde med Omegnens Præster og andre patriotiske Mænd afholdt. Aftale og Bestemmelse blev

* Gennem Grosserer Brandt, Strandgade 45, Kjøbenhavn, købes 11. April 10 Centner bedste Musketkrudt fra det kgl. Laboratorium til en Pris af 35 Rbd. pr. Centner, Emballage medregnet. Da der imidlertid først er Skibsløjlighed til Kolding den 25. April, er Byens Forsvar opgivet inden Krudtet naar videre end hertil. Det returneres til Kjøbenhavn, og Direktionen for Armeens Materiel køber det for 27 Rdl. pr. Centner og godtgør 1 Rd. 80 Sk. pr. Foustage.

truffen om 6 Staffetliniers Ordning og de fornødne Instruxer herom vilde man lade trykke for at tildeles alle Vedkommende. Et Exemplar bliver at tillægge Protocollen. Trykte Exemplarer af en Forskrift for Sognebevæbningens Opstilling og Bevægelser blev uddelte til de mødte Herrer fra Landet og et Exemplar toges til Protocollen.

in fidem
Tvede

1848, 12. April var Committeeen forsamlet. Underretning om det ved Mødet i Mandags Passerede.

Regning blev fremlagt fra Postmesteren paa 3 Staffetter under 26., 28. og 29. Marts, hvilken med Paategning blev anbefalet Vedk. til Anviisning.

Svar fra Generalcommandoen, hvorefter de fra Tønder indbragte Geværer maa anvendes som begiært og paa de foreslaaede Betingelser var indløbet og blev fremlagt. Det overdroges Tvede at udstæde den forlangte Quitting paa Committeeens Vegne.

Det blev vedtaget, at Disciplene og de Privatstuderende skulde fritages for Vagthold, og iøvrigt vilde Captain Utzon sørge for, at Latinskolens Lærere kun 1 ad Gangen kom paa Vagt.

Det blev besluttet, at Captain Utzon maa udlaane Krüger i Beftofte 20 Geværer imod sædvanlig Quitting.

Lieutenant Siemsen meldte efter Captain Utzon at nogle Personer i Egnen, navnlig Krogh paa Billeslund, Krogh i Harrebye og Nissen paa Gram, skulle være mistænkelige; de 2de førstnævnte skulle saaledes jævnligen færdes om Natten og antoges at sætte sig i Forbindelse med Slesvig-Holsteensksindede; den sidst-

nævnte skal forholde Mandskaberne deres Marchpenge. v. Støcken yttrede, at han havde hørt om Koch til Marienhof det samme, som er sagt om begge Krogh'er. Hr. Utzon og v. Støcken anmodedes om at ville søge Oplysning om Kiendsgjerningerne i denne Retning, som kunde anmeldes for Regjeringscom. i Haderslev.

Angaaende Staffetter fra Ribe blev bestemt, at 3 af de indkøbte Heste dertil maatte benyttes, og Captain Utzon og Krigsraad Ørum tilbød deres Karle. Man vilde anmode Niels Jensen om ligeledes at stille sin Karl til Disposition. Denne Foranstaltning staaer indtil Hestene skulle afleveres af Kiøbstaden. Høistcommanderende er alene bemyndiget til at afsende Staffet.

in fidem
Tvede

1848, 16. April var Committeeen forsamlet.

Det blev besluttet, at Spørgsmaalet om Aaens Opdæmning paany skulde optages og det overdroges v. Støcken og O. Gotliebsen til i Forening med Veiofficiant Ingerslev og hvem de ellers vilde tiltage, at overveie og oplyse, hvad denne Foranstaltning vil koste.

Det blev besluttet at anskaffe for Byens Regning 2 gode, men simple Skilderkapper.

Et Brev fra Comptorist Raunsøe blev fremlagt, som bliver at tilstille Utzon til Erklæring.

in fidem
Tvede

1848, 19. April var Committeeen forsamlet. Der blev fremlagt en Skrivelse, hvorved det meldes, at 200 Geværer fra Arsenalet i Fredericia staaer til Byens Dis-

position. Det blev vedtaget, at Geværerne skulde afhentes mod Communalbestyrelsens Quittering og at der, naar de ere ankomne, vil blive forføiet over deres Anvendelse. Man blev enig om at overdrage Kjøbmand Kleisdorff om at foranstalte det fornødne til at den forventede Quantitet Krudt bliver afsendt fra Colding med Foermand Poul Vondsylt.

Ole Gotliebsen paatog sig at besøge Geværerne hentede i Fredericia selv eller ved en anden for omtr. 14 Sk. pr. 100 Pd.

in fidem

Tvede

1848, 27. April var Committeen forsamlet.

Lieutenant Siemsen tilkiendegav, at han vilde spørge Committeen om den vilde give ham Midler ihænde til at træffe de Foranstaltninger til Byens belovede Forsvar, som han ansaa tienlige, og han gjorde Committeen bekiendt med Generalcommandoens Skrivelse af 24. April. Lieutenanten tilkiendegav, at de Midler, han har for Øie, ere de, som behøves til at opdæmme Nibsaae.

Borgmesteren yttrede, at Spørgsmaalet om Nibsaaens Opdæmning var behandlet og efter Lieutenant Jahns Samtykke udsat ved et Raadstuemøde af Indvaanerne iforgaars, ved hvilken hans Bemærkning han dog ikke meente, at Spørgsmaalet ei nu kunde tages under Behandling. Han tilføiede, at det ikke alene beroede paa at træffe Foranstaltninger, men at disse ogsaa ere af den Natur, at Byen ikke udsættes for en derved muligviis bevirkende Ødelæggelse. Det er nemlig en Mening, som ikke faa af Byens ældre Borgere og Indvaanere, hvoriblandt ogsaa de Militairkyn-

dige nærer, at Byen ikke bør forsvare sig mod regulair Militair efterdi den ikke dertil skal være istand.

Lieutenant Siemsen bad de Militaire nævnte som ansee Byens Forsvar upracticable, og Overauditeuren paaberaabte sig Krigsraaderne Eyben, som ikke var tilstede, Krigsraad Juel og Krigsraad Ørum, og tilføiedes det at Krigsraad Juel for sin Mening har anført den almindelig bekiendte Sætning, at en aaben By, der sætter sig til Modværge imod en militair fiendtlig Occupation, efter Folkeret og Krigslove er prisgiven til Plyndring og Ødelæggelse, naar den tages med stormende Haand, og vel kan det være muligt og endogsaa rimeligt, at Byen vilde kunne afvise Angrebet af en mindre Styrke, men Quæstionen bliver isaa Fald dog om det kan antages for politisk rigtigt at indlade sig derpaa, naar det ikke vides, at en saadan mindre Styrke ikke har Soutien eller Hielp ivente. Krigsraad Ørum tilkiendegav som sin Mening, at Nibsaaens Opdæmning ikke vilde kunne hindre en fiendtlig Styrke, navnlig med Kanoner, fra at occupere Byen og derfor, men ikke for Udgifternes Skyld, fraraadte han Forehavendet. Hans Mening vilde falde anderledes, naar der var en regulair militair Besætning i Byen. — Krigsraad Juel havde Intet mod Overauditeur Strickers Tilførsel, men refererede sig iøvrigt til Krigsraad Ørums Mening. —

Apotheker von Støcken tilkiendegav, at Opdæmningen efter hans Overbevisning var ganske uhensigtsmæssigt, da der gives flere uafdæmmelige Puncter, hvorigennem Fienden kunde komme, ligesom han ingenlunde kan antage eller indsee, at Ribe kan være at forsvare som et Thermopylæ og mener han, at Of fer og Nytte alletider bør staa i et rimeligt Forhold —

det er endogsaa almindelig bekiendt, at selve Krigsbestyrelsen har tilraadet Krigsmagten at vige for en overlegen Styrke. Apothekeren udtrykte sit Bifald med, at der gaas frem paa den Maade, som Oberstlieutenant Baggesen har befalet i den Skrivelse, som begynder med Ordene: „Staffetten Jens Ibsen“, og iøvrigt at indskrænke selve Byens Forsvar til den fra først af paatænkte Modstand mod Streifskarer af et ikke stort Antal, samt at de i Byens indre Dele opstillede Forsvarsanstalter helst maatte være at bortrydde. — Kiøbmand Ballin yttrede, af han intet kender til Hensigtsmæssigheden eller Uhensigtsmæssigheden af Opdæmningen, men iøvrigt tiltraadte han aldeles Apotheker von Støckens Yttringer med Hensyn til Byens Forsvar. — Hostrup dicterede: I Anledning af Lieutenant Siemens Tilførsel om og hvorvidt Forsvarscommitteen vilde give ham Midler ihænde til Byens Forsvar, maatte han bede sig meddelt, af hvem den saakaldte Forsvarscommittee er udnævnt og hvorvidt dens Magtfuldkommenhed strækker sig, uden at den behøver at adspørge Byens Indvaanere i saa Henseende. Angaaende en Opdæmning, kunde han ikke indsee Nyttens, da en Fiende paa flere Stede kan trænge frem uden at han behøver at forhindres af Opdæmningen.

Borgmesteren meddelte den Oplysning, at Forsvarscommitteen var sammentraadt i Farens Øieblik og havde dannet sig af Borgercapteinen, Magistraten, Borgerrepræsentanter og nogle andre Mænd som førstnævnte tilkaldte, hvortil selvfølgelig Lieutenant Jahn ogsaa senere føiede sig. Iøvrigt bemærkede han, at Spørgsmaalet om Udgifterne til Afdæmningen har været under Ventilation i den samlede Communalbesty-

relse, og at denne da eenstemmig havde forment ikke at kunne paabyrde Communen som saadan de dermed forbundne Udgifter, der ikke alene strække sig til hele Anlægget men ogsaa til Erstatning af den Skade, som vedkommende vilde lide ved Aens Opstemning, — saafremt iøvrigt en Opdæmning af Aen maatte være nødvendig til Byens Forsvar, formente han, at det først og fremmest maa afgiøres, om og hvorvidt Byen skal forsvare sig imod en anrykkende militair Magt eller ikke, hvorunder selvfølgelig ikke er forstaaet en enkelt Skare af Marodeurer eller Vagabonder.

Kiøbmand Müller begjærede Ordet. Idet han tiltraadte den af Hr. Overauditeuren tilførte Bemærkning med Hensyn til Udgifternes Bestridelse til den projecterede Opdæmning, da maatte han erklære, at han inhæredede hans tidligere i Forsvarscommitteen fremsatte Tvivl om Dæmningens Hensigtsmæssighed og Betyggelse mod en fremrykkende Fiende. Forøvrigt maatte han i hans Stilling som Borgerrepræsentant henholde sig til det Resultat, som fulgte af det i forgaars af Borgere paa Raadstuen afholdte Møde, nemlig at en stor Pluralitet af Borgere syntes afgjort at være imod Projectet, og at der som Følge heraf ikke kan anvises af Commissionens Kasse de eventuelle Omkostninger ved Aens Opdæmning. Lieutenant Jahn bemærkede, at da det ikke kom til nogen Afstemning ved det nysnævnte Møde, saa kan han ikke vide, ihvorvidt man kan lægge nogen Vægt paa det, at Hr. Müller syntes det afgjort, at en overveiende Pluralitet af Borgere vare imod Projectet, — thi der viste sig i det Hele taget en betydelig Indignation over den Ende, Mødet fik. — Müller bemærkede, hvilket

han ogsaa vedstaaer af Samtale med flere af Indvaanerne erfarede at være den almindelige Mening, at den af Hr. Lieutenant Jahn, efter af den tilkaldte Stiftamtmand Grev Sp.¹ givne Meddelelse, yttrede Erklæring, at de forandrede Forhold nu gjorde, at han ikke videre ansaa hiin Opdæmning for nyttig, blev paa samme Maade som af mig opfattet af de forsamlede Indvaanere, uden at Müller sporede nogensomhelst Indignation.

Tvede gjorde opmærksom paa, at naar det er anført, at Communalbestyrelsen allerede og eenstemmigen har besluttet, at den fornødne Pengesum ikke af den kan bevilges, saa maa al videre Discussion ophøre, hvis den ikke som tilstedeværende i Committeen tilbagekalder Beslutningen, efterdi Communalbestyrelsens Anviisning er uomgiængelig fornøden, dersom Officeerne ikke i den givne Ordre til at træffe Foranstaltninger tro, at de ere berettigede til at requirere de Penge, som de efter Omstændighederne ansee fornødne til at virke efter deres Evne og Indsigt for Konge og Fædreland.

v. Støcken bemærkede, at han var forundret over, at Proc. havde henstillet Spørgsmaalet til en saadan Afgjørelse. Tvede tilførte, at Hr. Apothekerens Forundring var ham ligegyldig. Apothekeren tilkiendegav, at hans Forundring havde sin Grund i, at han ikke troer, at Byen i saa Maade staaer under Militaircommando, — og at Forslaget synes ligefrem at lede til en lidet ønskelig Uenighed. Borgerrepr. Greisen sluttede sig til Apothekerens Ytringer betræffende Afdæmningen, og i det Hele til Borgmesterens og Borgerrepræsentanternes Formands Mening. — Termansen ligl.

¹ Sponneck.

dog med Bemærkn., at efter Hr. Lieutenant Siemens Mening i foregaaende Møde saa var en slig Dæmning meget let tilintetgiort af en Fiende.

Vognmand Andreas Mikkelsen bemærkede, at naar Vandet opdæmmes efter den ham bekiendte Plan, saa vil der kun blive et Sted, hvor Aaen kan overvades uden Livsfare, — fremdeles bemærkede M., at naar Vandet kun bliver staaende 3 à 4 Dage, saa vil det ingen betydelig Skade gjøre. Der er ingen, som har mere Jordsmon, som er udsat for at tage Skade, end han og han forlanger ingen Godtgjørelse. — Bernbom yttrede en modsat Anskuelse betræffende Opdæmnings Skadelighed. — Andr. M. tilføjede, at intet Havre-land vilde blive oversvømmet. Med Hensyn til de Foranstaltninger, som for Øjeblikket ere anbragte for at kunne modtage en Friskare, yttrede Krigsassessor Aarøe, at da ville de ikke være til nogen Nytte, saafremt Aaen ikke afdæmmes; thi ved Afdæmningen tvinges en fremrykkende Fjende til at angribe Byen paa enkelte Puncter, hvor Stridskræfterne saaledes kan henkastes, hvorimod Byen for Øieblikket kan angribes paa utallige Puncter og Forsvarskræfterne være til ingen Nytte. At Byen af politiske Grunde ikke skulde kunne sætte sig til Modværg af Frygt for, at en ubetydelig Friskare muligen kunde have Soutien i Baghaanden er en saa latterlig Yttring, at jeg (Krigss.) ikke finder mig beføiet til herom videre at yttre mig.

Ole Gotliebsen, Borgerrepræsentant, bad bemærket, at han vilde udtræde af Forsvarscommitteen fra idag af, men forbeholdt sig som Borgerrepræsentant at føre Stemme i Byens oeconomiske Anliggender. — Borgerrepræsentant Kleisdorf bad tilført, at efter hvad der er anført af Krigsraad Juel: at en aaben By som for-

svarer sig imod regulairt fiendtligt Militair er hiemfalden til Plyndring og Ødelæggelse, maatte han ikke alene fraraade, men ogsaa som Borgerrepræsentant protestere imod alt Forsvar, selv om Staten vilde afholde Omkostningerne. — Snedker Hornum tiltraadte Kleisdorffs Tilførsel og androg paa, at Baricaderne strax maatte borttages. — Hr. Rahr tilkiendegav, at han ikke har nogen Mening om Nyttens af Aaens Opdæmning, men han anseer den nu for at skee for sig, da Fienden staar mellem Ribe og Tønder. Hvad Baricadernes Nytte eller Skade angaar, da har han heller ikke derom nogen Mening, men skulde der nærme sig Friskarer uden Understøttelse af regulairt Militair, saa tror han, at Byen bør forsvares til det Yderste, iøvrigt var det ønskeligt, dersom der kunde træffes Middel til, at man kunde blive nøiere bekendt med Fiendens Styrke og Stilling, end som hidtil har været Tilfældet. Hans Mening ikke at turde modsætte sig regulairt Militair, støtter sig paa den af Krigsraad Juel afgivne Erklæring.

Lieutenant Siensen stillede nu sit Spørgsmaal saaledes: Vil de tilstedeværende Herrer understøtte mig med 200 rd Cour. til at foretage en væsentlig Forsvars Foranstaltning for Byen, nemlig ved Aaens Opdæmning, hvilket Spørgsmaal han bad besvaret med ja eller nei af hver enkelt Tilstedeværende.

Gotliebsen svarede Nei.	Aarøe	ja.
Müller ligl.	Hyphoff	ja.
Giørtz ligl.	Adj. Thorup	ja.
v. Støcken ligl.	Hiort	ja.

Krigsraad Juel nægtede at svare, fordi han ingen Penge har.

Bernbom	Nei.
Greisen	Nei.

Hornum	Nei.
Bernbom	Nei.
Termansen	Nei.
Kleisdorff	Nei.
Overauditeur Stricker	Nei.
Ballin	Nei.

I Anledning af, at Kiøbmand Giørtz bemærkede, at Hiorts Stemme ei burde komme i Betragtning fordi han havde Interesse i at bygge Dæmningen, tilkiendegav Lieutenant Siemsen, at han ansaae sig berettiget til som Høistbefalende for Væbningen at tilkalde enhver, som han troer kunde give tienlige Oplysninger.

Hiort tilkiendegav, at han ved Barricadernes Opførelse ikke har havt en Skillings Indtægt, og at det vil ikke kunde siges, hvad Fortieneste han kunde faae ved Opdæmningen.

Apotheker v. Støcken yttrede, at det væsentlige Spørgsmaal, nemlig om Byen var underkastet de tilstedeværende Militaires absolute Vilkaarlighed i Hensæende til Byens Forsvar, forinden der var indhentet efter foregaaende alsiidig Fremstilling af Forholdene og de her tilveiebragte Vota Resolution fra høiere militaire Autoriteter, endnu stod uafgiort. —

in fidem
Tvede

